

SPIS TREŚCI

Przedmowa	5
Podziękowania	13

Część I

Teoria stanu natury

albo jak bez wysiłku odzyskać wiarę w państwo

Rozdział 1

Dlaczego teoria stanu natury?	17
FILOZOFIA POLITYKI	17
WYJAŚNIAJĄCA TEORIA POLITYKI	20

Rozdział 2

Stan natury	25
STOWARZYSZENIA OCHRONY	27
DOMINUJĄCE STOWARZYSZENIE OCHRONY	31
WYJAŚNIENIA NA ZASADZIE NIEWIDZIALNEJ RĘKI	33
CZY DOMINUJĄCE STOWARZYSZENIE OCHRONY JEST PAŃSTWEM?	38

Rozdział 3

Ograniczenia moralne a państwo	43
PAŃSTWO MINIMALNE A PAŃSTWO ULTRAMINIMALNE	43
OGRANICZENIA MORALNE A CELE MORALNE	45
DLACZEGO OGRANICZENIA ZEWNĘTRZNE?	48
OGRANICZENIA LIBERTARIAŃSKIE	51
OGRANICZENIA A ZWIERZĘTA	53
MASZYNA PRZEŻYĆ	61
NIEDOOKREŚLENIE TEORII MORALNEJ	64

NA CZYM OPIERAJĄ SIĘ OGRANICZENIA?	67
ANARCHISTA INDYWIDUALISTYCZNY	71

Rozdział 4

Zakaz, zadośćuczynienie i ryzyko	75
NIEZALEŻNI A DOMINUJĄCA AGENCJA OCHRONY	75
ZAKAZ I ZADOŚĆUCZYNIENIE	77
DLACZEGO W OGÓLE ZABRANIAĆ	79
TEORIA KARY JAKO ODPLATY I JAKO ODSTRASZANIA	81
PODZIAŁ ZYSKU Z WYMIANY	85
STRACH I ZAKAZ	87
DLACZEGO NIE ZAKAZYWAĆ ZAWSZE?	93
RYZKO	96
ZASADA ZADOŚĆUCZYNIENIA	101
WYMIANA PRODUKTYWNA	108

Rozdział 5

Państwo	113
ZAKAZYWANIE PRYWATNEGO EGZEKWOWANIA	
SPRAWIEDLIWOŚCI	113
„ZASADA UCZCIWOŚCI”	115
PRAWA PROCEDURALNE	121
W JAKI SPOSÓB WOLNO DZIAŁAĆ AGENCJI DOMINUJĄCEJ	127
MONOPOL <i>DE FACTO</i>	134
OCHRONA INNYCH	137
PAŃSTWO	140
WYJAŚNIENIE PAŃSTWA NA ZASADZIE	
NIEWIDZIALNEJ RĘKI	145

Rozdział 6

Dalsze rozważania dotyczące argumentów	
na rzecz państwa	149
POWSTRZYMANIE POWSTAWANIA PAŃSTWA?	149
ATAK WYPRZEDZAJĄCY	155
POSTĘPOWANIE W TRAKCIE POWSTAWANIA PAŃSTWA	160
PRAWOMOCNOŚĆ	163
PRAWO WSZYSTKICH DO KARANIA	167
OGRANICZENIE PREWENCYJNE	173

Część II

Poza państwo minimalne?

Rozdział 7

Sprawiedliwość dystrybutywna	181
DZIAŁ I. TEORIA LEGALISTYCZNA	182
ZASADY HISTORYSTYCZNE I ZASADY TELEOLOGICZNE	186
SCHEMATYZACJA	188
JAK WOLNOŚĆ ŁAMIE SCHEMATY	194
ARGUMENT SENA	198
REDYSTRYBUCJA I PRAWA WŁASNOŚCI	200
LOCKE'OWSKA TEORIA NABYWANIA	208
KLAUZULA	213
DZIAŁ II. TEORIA RAWLSA	217
WSPÓLPRACA SPOŁECZNA	218
WARUNKI WSPÓLPRACY I ZASADA DYFERENCJI	224
SYTUACJA PIERWOTNA A ZASADY TELEOLOGICZNE	234
MAKRO I MIKRO	241
AKTYWA NATURALNE A ARBITRALNOŚĆ	250
ARGUMENT POZYTYWNY	254
ARGUMENT NEGATYWNY	263
AKTYWA WSPÓLNE	267

Rozdział 8

Równość, zawiść, wyzysk itd.	273
RÓWNOŚĆ	273
RÓWNOŚĆ MOŻLIWOŚCI	276
SZACUNEK DLA SIEBIE A ZAWIŚĆ	280
SENSOWNA PRACA	288
WŁADZA ROBOTNIKÓW	292
WYZYSK MARKSOWSKI	296
WYMIANA DOBROWOLNA	306
FILANTROPIA	309
NIC O NAS BEZ NAS	313
PAŃSTWO NIENEUTRALNE	316
JAK DZIAŁA REDYSTRYBUCJA	319

Rozdział 9

Demoktesis	323
SPÓJNOŚĆ A PRZYKŁADY PARALELNE	323
WYPROWADZENIE PAŃSTWA PONADMINIMALNEGO	327
HISTORIE HIPOTETYCZNE	340

Część III

Utopia

Rozdział 10

Fundament pod utopię	345
MODEL	345
PROJEKCJA MODELU NA NASZ ŚWIAT	356
FUNDAMENT	359
NARZĘDZIA PROJEKTUJĄCE I NARZĘDZIA FILTRUJĄCE	362
FUNDAMENT JAKO WSPÓLNY GRUNT UTOPII	368
SPOŁECZNOŚĆ A NARÓD	371
SPOŁECZNOŚCI PODLEGAJĄCE ZMIANIE	374
SPOŁECZNOŚCI TOTALNE	376
CELE I ŚRODKI UTOPII	377
CO STWARZA UTOPIA	383
UTOPIA A PAŃSTWO MINIMALNE	385

Przypisy	387
--------------------	-----

Bibliografia	415
------------------------	-----

Robert Nozick (1938–2002) należał do najbardziej znanych amerykańskich filozofów polityki, choć *Anarchia, państwo i utopia* (1974) była praktycznie jego jedyną publikacją w tej dziedzinie. Z pozycji liberalizmu zarysował tam swoje rozumienie i uzasadnienie państwa. Locke, Kant i Rawls to główne postaci z dziejów filozofii politycznej, do których nawiązywał. Słynna stała się jego teoria „państwa minimalnego”, ograniczonego do bardzo specjalnych, ochronnych funkcji. Wszelkie „większe” państwo wykracza już poza naturalną zasadność. Własność pozyskana dzięki „wolnej wymianie” jest sprawiedliwa, nawet jeśli prowadzi do nierówności społecznych. Te idee oraz żywy język i żywa myśl, za pomocą których zostały przedstawione, zyskały sobie uznanie wśród neokonserwatywnych przeciwników „państwa opiekuńczego”, chociaż Nozickowi, w przeciwieństwie do Rawlsa, obce były konserwatywne koncepcje moralnych podwalin państwa liberalnego. Jego książka jest mimo zmiennych mód politycznych nadal atrakcyjna intelektualnie i stopniowo staje się klasyką nie mniej niż traktaty Locke’a. „Times Literary Supplement” umieścił ją na liście stu najbardziej wpływowych książek XX wieku.